

A KARMA VÁLTOZATAI

b'' Elmélkedés a karma változatainak sajátosságain

1'' A cselekedetek tíz ösvényének alapvető tanítása

2'' A cselekedetek következményeinek meghatározása

(a) Erénytelen cselekedetek és következményeik

(i) Az erénytelen cselekedetek tényleges ösvényei

(ii) Mértékbeli különbségek

(a') A tíz erénytelen cselekvés-ösvény súlya

(b') A súlyos cselekedetek ismertetőjeleinek rövid kifejtése

(1') Súlyosság az érintettet illetően

(2') Súlyosság az alapot illetően

(3') Súlyosság a tárgyakat illetően

(4') Súlyosság a beállítottságot illetően

(iii) A következmények magyarázata

(a') Megérlelt következmények

(b') Okkal összhangban álló következmények

(c') Környezeti következmények

(b) Erényes cselekedetek és következményeik

(i) Erényes cselekedetek

(ii) Az erényes cselekedetek következményei

(c) A karma egyéb felosztásainak bemutatása

(i) Az előrevetítő- és a beteljesítő karma közti különbség

(ii) Karma, amelynek következményét bizonyosan vagy valószínűleg megtapasztaljátok

2' Elmélkedés a karmán és annak következményein részletesen

a'' A beérések jellemzői

b'' A beérések következményei

c'' A beérések okai

b'' Elmélkedés a karma változatainak sajátosságain

A karmaváltozatok sajátosságainak bemutatása két részben történik:

1. A cselekedetek tíz ösvényének alapvető tanítása
2. A cselekedetek következményeinek meghatározása

1" A cselekedetek tíz ösvényének alapvető tanítása

Kérdés: [163] Tegyük fel, hogy az előbbi magyarázatnak megfelelően tisztáztam a boldogság és a szenvedés okozatiságát, megértettem, hogy a karma gyarapodik, valamint azoknak a cselekedeteknek, amelyeket nem követtem el, nem lesznek következményei, és azok a cselekedetek, amelyeket elkövettem, nem semmisülnek meg. Mely karmákról és mely következményekről kellene megbizonyosodnom elsőként? Melyeket fogadjak el és melyeket utasítsak el?

Felelet: Általánosságban mondva, arra a következtetésre juthatsz, hogy a jó és a rossz viselkedés háromféle lehet: testi, szóbeli és tudati. Bár e három típus alá sorolható erényeknek és erénytelenségeknek nem mindegyikét foglalja magába a tíz cselekvés-ösvény, mégis a Buddha, a Bhagavan, a leglényegesebb pontokat összegezve az erények és erénytelenségek közül a legnyilvánvalóbbakat vagy a legsúlyosabbakat mint az erényes- és az erénytelen cselekedetek tíz ösvényét tanította. Tanítása értelmében a megalapozottan helytelen cselekedetek tartoznak az erénytelen cselekedetek tíz ösvényébe. Kimondta, hogy amint felhagytok ezzel a tízzel, az erényeket választjátok, valamint, hogy a legfontosabb erényes cselekedetekből is tíz van. Ezért az erényes cselekvés tíz ösvényét tanította. Az *Ismeretek kincsesháza* szerint:³⁷³

Közülük a legnyilvánvalóbbakat rendszerbe foglalva,
A Buddha azt mondta: az erényes és erénytelen
Cselekedeteknek tíz ösvénye van.

*A fegyelmi szabályzat magyarázatában pedig ez áll:*³⁷⁴

Ha a cselekedetek eme három ösvényét gyakorolod:
Beszéded őrzöd, tudatod féken tartod,
S fizikálisan sem követsz el erénytelenséget,
Megalósítod az ösvényt, amelyet a Bölcs tanított.

Megismerve az erénytelen cselekedetek ösvényeit és azok következményeit, tartsátok távol magatokat tőlük, még akkor is, ha indokoltnak tartjátok elkövetni azokat. Aztán gyakoroljátok a tíz erény cselekvés-ösvényét úgy, hogy a testetek, a beszédetek és a tudatotok véletlenül se keveredjen az erénytelen cselekvés-ösvénnyel. Ez a gyakorlat nélkülözhetetlen a három jármű megalapozásához, valamint a lények két céljának beteljesítéséhez. Ennélfogva a Győzedelmes számos nézőpontból szüntelenül ezt magasztalta.

Az óceán *nāga királyainak kérdéseiben* ez áll:³⁷⁵

Amit erényeknek neveztem, az az istenségek és az emberek tökéletességeinek főgyökere. Ez a *śrāvakák* és a *pratyekabuddhák* megvilágosodásának főgyökere. Ez a fölülmúlhatatlan, tökéletes megvilágosodás főgyökere. És mi ez a főgyökér? Ez a tíz erényes cselekedet. [164]

Valamint:

Ó *Nāgák* Ura, minden falu, város, helyhatóság, kerület, ország és királyi palota; minden fű, cserje, gyógynövény és fa; minden munka hozama, a magok burka, valamennyi aratásra váró termés, eke, borona és termék a földön nyugszik. Forrásuk a föld. Hasonlóképpen, ó *Nāgák* Ura, a tíz erényes cselekedet az istenként és emberként születettek forrása, a tanultak- és a többet nem tanulók erénygyakorlása céljának, a *pratyekabuddhák* megvilágosodásának, minden bódhiszattva cselekedetnek és az összes buddha értéknek a megvalósítója.

Candrakīrti ezért A „Középut” magyarázatában összegzi a Buddha által a *Tíz szint sūtrában* (*Daśabhūmika-sūtra*) magasztalt erkölcsi fegyelem jelentőségét, amely révén a tíz erénytelenség elosztható:³⁷⁶

Legyenek akár hétköznapi lények, akár a Buddha szavából születettek,
Önmegvilágosodottak vagy a győzedelmes gyermekei,
Kétségtelen jó tulajdonságaiknak vagy magasztos állapotuknak
Nincs más oka, mint az erkölcsi fegyelem.

Szünet nélkül őrizzék erkölcsi fegyelmeteket a féken tartás tudatosításával. Vannak, akik még az erkölcsi fegyelem egyszerű gyakorlásával sem fékezik önmagukat, mégis azt mondják: „A mahāyāna gyakorlója vagyok”. Ez becstelenség. A *Kṣītigarbha sūtra* kijelenti:³⁷⁷

Az erény tíz ösvénye által válsz buddhává. Vannak azonban olyanok, akik egész életük során a legcsekélyebb mértékben sem követik még az erényes cselekedet egyszerű ösvényét sem, ám ilyeneket mondanak: „Én mahāyāna gyakorló vagyok; keresem a fölülmúlhatatlan megvilágosodást.” Ezek az emberek képmutatók és hazugok. Becsapják a világot az összes *bhagavan* buddha jelenlétében; a nihilizmust prédikálják. Halálukkor zavarodottnak tűnnek és a sötétségbe zuhannak. [165]

A „sötétségbe zuhanás” a minden tekintetben szenvedés teli újjászületés megfelelője.

2” A cselekedetek következményeinek meghatározása

Ennek három része van:

1. Erénytelen cselekedetek és következményeik
2. Erényes cselekedetek és következményeik
3. A karma egyéb felosztásainak bemutatása

(a) Erénytelen cselekedetek és következményeik

Ennek elmagyarázása három részben történik:

1. Az erénytelen cselekedetek tényleges ösvényei
2. Mértékbeli különbségek
3. A következmények egy magyarázata

(i) Az erénytelen cselekedetek tényleges ösvényei

Az erénytelen cselekedetek tíz ösvénye a következő:

1. Ölés

Mi az ölés? A *Meghatározások gyűjteménye* ezt öt szempont – az alapok, az észlelés, a beállítottság, a mérgező érzelem és a végeredmény – figyelembevételével tanítja. A középső három összevonható a beállítottság kategóriájába, amihez hozzávéve a véghezvitelt, a cselekvés valamennyi ösvényének négy kategóriába tömörített bemutatását kapjuk, úgy mint: alapok, beállítottság, véghezvitel és végkifejlet.³⁷⁸ Ez a felosztás könnyen érthető és nem mond ellent Asaŋga tanításának.

Az ölés alapja egy étellel teli lény. A *jóga cselekedetek szintjei*³⁷⁹ ehhez még hozzáteszi a „másik” minősítőt, ami a „másik élőlényt” jelenti. Ez az öngyilkosság esetére, valamint a végkifejlet nélkül végbemenő megbízás vétségére vonatkozik.³⁸⁰

Figyelemmel a beállítottság három tényezőjére – az észlelésre, a motivációra és a mérgező érzelmre –, az észlelés négyféle lehet:

- (1) egy élőlény (az alap) élőlényként észlelése;
- (2) egy élőlény nem élőlényként észlelése;
- (3) egy nem élőlény nem élőlényként észlelése;
- (4) egy nem élőlény élőlényként észlelése.

Az első és a harmadik hibátlan, a második és a negyedik hibás észlelés.

Bizonyos esetekben sajátos motivációról beszélünk. Például valaki tervbe veszi, hogy megöli Devadattát, aztán el is követi a gyilkosságot. Ám, ha összetéveszti Devadattát Yajñadattával és őt öli meg helyette, ténylegesen nincs vétkezés,³⁸¹ mivel az ölés elkövetéséhez hibátlan észlelés szükséges. Amennyiben a véghezvitelkor a gyilkos motivációja általános értelmű, azaz mindegy mi történik, ő gyilkolni

fog, a hibátlan észlelésre nincs szükség. Mindez a többi kilenc erénytelen cselekedetre is igaz.

A mérgező érzelem a tudat három mérge közül bármelyik lehet, a motiváció pedig az ölés akarása. [166] A véghezvitel tekintetében nincs különbség abban, hogy a személy a cselekedetet saját maga hajtja végre vagy másvalakivel végezteti. A véghezvitel lényege, hogy a gyilkosságot fegyverrel, méreggel, varázsigével vagy hasonló dolgokkal követik el.

A végkifejlet az, hogy a véghezvitel eredményeként a másik meghal, akkor ott, vagy egy későbbi időpontban. Továbbá, ahogy az *Ismeretek tárháza* mondja:³⁸²

Ha a gyilkos előbb hal meg mint az áldozata, vagy vele egyidejűleg hal meg,

Nincs tényleges megszegés, mivel a gyilkos akkor új életet ölt magára.

Egyetérttek ezzel.

2. Lopás

A lopás alapja valaki másnak a tulajdona.

A beállítottság három tényezője közül az észlelés és a mérgező érzelem a fentiekkel megegyezik. A motiváció a vágy, hogy a dolgot más személytől megszerezzék, akkor is, ha azt nem adja nektek.

A véghezvitelt illetően a végrehajtó megegyezik az előzővel. A lopás véghezvitelének lényege az erőszakkal vagy a tolvajlással történő eltulajdonítás; ezek megegyeznek egymással. Továbbá, akár részt vesztek tartozásokkal és vagyonkezelésekkel kapcsolatos csalásokban, vagy megtévesztő módon tesztetk szert arra, amit mások nem adtak oda, akár a saját érdekekben vagy a mások érdekében cselekedtek, vagy másoknak kárt okoztok, ezek egyformán mind lopásnak minősülnek.

A végkifejletre vonatkozóan A *Meghatározások gyűjteménye* ezt mondja:³⁸³ „elmozdítása egy másik helyre”. Számos eset ennek jelentésével nem egyeztethető össze, ezért a dolognak saját, eredeti helyéről másik helyre mozgatása csupán példa. A földek például nem mozgathatók, mégis megtörténik a véghezvitel. Ilyen esetben véghezvitel alatt azt értjük, hogy azt megszerzitek. Továbbá, ha másvalakivel követtetik el a rablást vagy a tolvajlást, elegendő, hogy a másik személy azt elgondolja. Ez ahhoz az esethez hasonló, amikor valaki meggyilkolásáról ugyan nincs tudomásotok, de a cselekményt az általatok küldött személy követte el. Amikor az áldozat meghal, a tényleges vétket az veszi magára, aki az elkövetőt a gyilkosságra készítette.

3. Helytelen szexuális cselekedet

A helytelen szexuális cselekedetnek négy lehetséges alapja van: egy személy, akivel nem álltok nemi kapcsolatban, a nem megfelelő testrész, a nem megfelelő helyek és a nem megfelelő időpontok. *A személyek, akikkel nem álltok nemi kapcsolatban*, férfiak esetében azok a nők, akikkel nem közöskülhettek, valamennyi férfi és az eunuchok. *A Meghatározások gyűjteménye* az elsőre vonatkozóan ezt mondja:³⁸⁴ [167]

Akiket a sütrák említenek – például a szülőanyád és akik anyák védelme alatt állnak – „azok, akikkel nem kerülhetsz nemi kapcsolatba.”

Ennek jelentése, ahogyan azt a tudós Ásvaghoša kifejti:³⁸⁵

„Akikkel nem közöskülhetsz”

Azok, akik másokhoz tartoznak, akik vallási jelet viselnek,

Akik egy család vagy egy király oltalma alatt állnak,

Egy prostituált, akit más fizetett meg,

És akik hozzád tartoznak;

Ezek azok, akikkel nem közöskülhetsz.

„Akik másokhoz tartoznak”, a mások feleségei. „Akik vallási jelet viselnek”, az önmegtartóztatásban élő nők. „Akik egy család oltalma alatt állnak”, akiket még nem jegyeztek el és akiket rokonok, például szülőapjuk védelmez, akikre após vagy anyós vigyáz, akiket őriznek, vagy ezek hiányában önmagukat óvják. „Akik egy király – vagy annak képviselője – oltalma alatt állnak”, akikkel szemben megtorlást alkalmaznak. Az a kitétel, hogy helytelen szexuális viselkedésnek minősül az olyan prostituálttal folytatott nemi aktus, akiért más fizetett, egyben azt is jelenti, hogy nem számít helytelen szexuális viselkedésnek egy prostituált igénybevétele. A Nagy Tiszteletű ezt hasonlóképpen tanítja.

A „férfiak” a második azok felsorolásában, akikkel nem léphettek nemi kapcsolatba, ami vonatkozik önmagatokra és másokra.

A *nem megfelelő testrészek* alatt a női nemi szerven kívül minden más értendő. Ásvaghoša mester ezt mondja:

Mi a nem megfelelő testrész?

A száj, a végbél, a lábak vagy

Combok egymáshoz szorítása, és a kéz mozgatása.

Ez egybehangzik a Nagy Tiszteletű szavaival:³⁸⁶

„Nem megfelelő testrész” a száj, a végbél, egy fiú vagy egy lány elülső vagy hátsó nyílása és a saját kezéd.

Nem megfelelő helyek a guruk környezete, például ahol *stüpa* áll, ahol sok ember fordul meg és olyan érdes vagy kemény a felület, amely

megsérti azt a személyt, akivel nemi érintkezésbe léptek. Ásvaghoṣa mester ezt mondja:³⁸⁷

Ebben az esetben a nem megfelelő helyek azok,
Amelyek a fenséges tanítás körzetébe tartoznak,
A *stüpák*, a képmások és hasonlóak, a bódhiszattvák;
Egy rendfőnök-, egy tanítómester-, vagy szüleink környezete.
Ne létesíts nemi kapcsolatot ezeken a nem megfelelő helyeken. [168]

A Nagy Tiszteletű ugyanezt tanította.

A *nem megfelelő időpontok* amikor a nőnek havivérzése van, amikor terhessége véget ér, amikor csecsemőjét gondolja, amikor egynapos fogadalmát tartja, és amikor olyan betegségben szenved, amely alkalmatlanná teszi a szexuális egyesülésre. A nemi kapcsolat szintén helytelen a megfelelő mennyiségen túl. A megfelelő mennyiségű nemi érintkezés legfeljebb öt alkalom egy éjszaka. Ásvaghoṣa mester ezt mondja:³⁸⁸

Ebben az esetben a nem megfelelő időpontok azok,
Amikor egy asszony menstruál, terhes,
Csecsemőt gondoz, vonakodó,
Fájdalmi vannak vagy kedvetlen, és hasonlóak,
Vagy egynapos fogadalmának nyolc részét megtartja.

A Nagy Tekintély Ásvaghoṣához hasonlót tanít, azzal a különbséggel, hogy a nappali időszakot alkalmatlannak mondja.

Mivel a három alap – a nemi érintkezéskor a test nem megfelelő részeinek használata, a nem megfelelő hely és a nem megfelelő időpont – a szexuális cselekményt még a saját feleségetek esetében is helytelenné változtatja, ezért mások esetében így bizonyosan helytelen szexuális viselkedésről van szó.

A beállítottság három tényezője – az észlelés, a motiváció és a mérgező érzelem – közül az észlelésről a *Meghatározások gyűjteménye* és a fegyelmi szabályzat beszél. A *Meghatározások gyűjteményében* az áll,³⁸⁹ hogy „emennek amazként észlelése” hibátlan legyen. Mindazonáltal a Buddha a fegyelmi szabályzat szövegében azt mondja, hogy a szemérmertlenség lényegi áthágás, és ez esetben nem számít, hogy az észlelés hibás vagy pontos.

Az *ismeretek tárházának önkomentárjában*³⁹⁰ található magyarázat szerint ha más feleségéhez közeledve azt a saját feleségetekként észlelitek, akkor az nem válik az erénytelen cselekvés tényleges ösvényévé. Vasubandhu két módszert mutat be arra vonatkozóan, amikor a nemi érintkezés annak észlelésével történik, hogy egy másik személy felesége egy harmadik személy felesége; az egyik esetben

a nemi érintkezés az erénytelen cselekedet ösvényévé válik, a másik esetben nem.

A mérgező érzelem a tudat három mérge közül bármelyik lehet. A motiváció a bujaság következtében a vágy a közösülésre. Ami a véghezvitelt illeti, a *Meghatározások gyűjteményében*³⁹¹ az áll, hogy a másokkal elkövetett helytelen szexuális viselkedés vétke az ilyen cselekedetre felbujtót terheli. Mindazonáltal, *Az ismeretek tárházának önkomentárjának magyarázata*³⁹² szerint az erre való felbujtás a cselekedetnek nem a tényleges ösvénye. Vizsgáljátok meg, hogy Asaŋga magyarázata szerint az ilyen felbujtás jelentheti-e azt, hogy ez a vétkezés a cselekedetnek nem a tényleges ösvénye.

A végkifejlet a két fél szexuális egyesülése.

4. Hazugság [169]

A hazugság nyolc alapja: amit láttok, amit hallotok, amit megkülönböztettek és amiről tudomással bírtok, valamint ezek ellentétei. Hazugság akkor történik, amikor valaki más – a hazugság befogadója – megéri a hazugság jelentését.

A beállítottság három tényezője – az észlelés, a mérgező érzelem és a motiváció – közül az észlelés magába foglalja az észlelés hamis színben feltüntetését; például valamit olyanként adtok elő, ahogyan azt nem láttatok, vagy amit nem láttatok, azt elferdítve úgy mutatjátok be, mintha láttatok volna. A mérgező érzelmek a tudat három mérge. A motiváció a vágyatok, hogy észleléseteket hamis színben tüntessétek fel.

A véghezvitel a beszéden, a hallgatás választásán vagy a viselkedésen keresztül jelez valamit. Továbbá, a cél szempontjából kijelenthető, hogy nincs különbség a között, hogy a saját érdekeknek megfelelően, vagy mások érdekében beszéltek. Ebben az esetben még ha másokat is vesztek rá a beszéd három típusára – hazugságra, megosztó beszédre, vagy sértő beszédre –, az ugyanolyan, mintha magatok követnétek el. Vasubandhu *Az ismeretek tárházának önkomentárjában*³⁹³ elmagyarázza, hogy a beszéd mind a négy erénytelensége a cselekvés ösvényévé válik, amikor másokkal végeztetik őket. A fegyelmi szabályzat szerint saját magatoknak kell beszélgetek ahhoz, hogy a teljes megszégés titeket terheljen.

A hazugság végkifejlete valaki másnak az észlelése. *Az ismeretek tárházának önkomentárja* azt mondja: ha senki sincs, aki felfogja a szavakat, akkor az egyszerűen a haszontalan fecsegés erénytelen cselekedete. A megosztó és a sértő beszéd e tekintetben hasonló ehhez.

5. Megosztó beszéd

A megosztó beszéd alapja az egymással összeférő- és az egymással összeférhetetlen élőlények. A beállítottság három tényezője közül az észlelés és a mérgező érzelmek megegyeznek az előzőekkel. A motiváció a vágy, hogy azok az élőlények, akik összeférnek egymással váljanak szét, illetőleg a vágy, hogy az egymással össze nem férő élőlények megmaradjanak ebben az állapotukban.

A véghezvitel a tárgy kinyilvánítása, ami lehet kellemes vagy kellemetlen, illetőleg igaz vagy hamis. E tárgyról beszélhetnek akár a saját, akár a mások érdeke szerint.

A végkifejletet az, amikor mások megértik az elhangzott megosztó beszédet. Ahogyan a *Meghatározások gyűjteményében* áll:³⁹⁴ „E cselekedet ösvényének a vége, hogy a megosztásra kerülők megértik a megosztó szavakat”.

6. Sértő beszéd

A sértő beszéd alapja egy élőlény, akiben ellenséges érzületet keltetek. A beállítottság három tényezője közül az észlelés és a mérgező érzelmek megegyeznek az előzőekkel. A motiváció a vágy, hogy sértő módon beszéljete. [170]

A véghezvitel valami kellemetlen kimondása valakinek a származásáról, testéről, erkölcséről vagy viselkedéséről, amely lehet igaz vagy hamis.

Ami a végkifejletet illeti, a *Meghatározások gyűjteménye* azt mondja:³⁹⁵ „A befejezés a sértő módon történő beszéd arról az emberről.” *Az ismeretek tárházának önkomentárja* szerint ez azt jelenti, hogy a személynek, akinek a sértő beszédet szánták, azt meg kell értenie.

7. Haszontalan fecsegés

A haszontalan fecsegés alapja a jelentéktelen témákról folyó eszmecsere. A beállítottság három tényezője közül az észlelés a következő: bár Asaŋga azt mondja nem több, mint „annak olyanként való észlelése, mint amilyen”, jelen esetben a haszontalan fecsegés azt jelenti, hogy önmagatok észlelitek azt a témakört, amelyről beszélni szeretnétek, és aztán beszéltek. Ehhez tehát nem kell társulnia másvalakinek, aki azt megérti.

A mérgező érzelem a három közül bármelyik lehet. A motiváció a vágyakozás a szeszélyes, parttalan megjegyzésekre. A véghezvitel a haszontalan fecsegés művelése. A végkifejlet a haszontalan fecsegés folyamának berekesztése.

Továbbá, a haszontalan fecsegésnek hét alapja van:

- (1) hadakozásokról, akadémikusokodásokról, vitatkozásokról és nézeteltérésekről való beszéd;
- (2) beszéd, amely úgy közvetíti és úgy adja elő a szövegeket, hogy közben örömet leli a brahminok nem buddhista- és mantra szekerében;
- (3) a kétségbeesés kifejezése, például jajgatás;
- (4) a hahotázó, a tréfálkozó, a szórakoztató vagy az élvezethajhászó beszédek;
- (5) a beszéd a zűrzavarról, például új királyokról, miniszterekről, nemzetekről és tolvajokról;
- (6) egy részegéhez vagy egy elmebetegéhez hasonló beszéd;
- (7) annak a beszéde, akinek nem megfelelő az életvezetése.

Összefüggéstelen, hitetlen és értelmetlen beszéd a mérgező érzelmeket kinyilvánító zagyvaság, vagy amelynek elhangzására nevetés, éneklés vagy a cselekvő szemlélése és hasonlóak közben kerül sor.

A beszéd első három hibájára vonatkozóan két megközelítési mód létezik: az egyik szerint értelmetlen beszédek, a másik szerint nem azok. Az én megállapításaim az előbbinek felelnek meg.

8. Sóvárgás

A sóvárgás alapja mások vagyona vagy tulajdonai. A beállítottság három tényezője közül az észlelés az alap azonosítása. [171] A mérgező érzelem a három közül valamelyik. A motiváció a vágyakozás a gazdagságra vagy saját vagyontárgyra.

A véghezvitel a törekvés a szándékolt cél elérésére. A végkifejlet a gondolat, hogy a vagyon és hasonlók „Talán az enyém lesz”. Asaṅga szerint „annak elhatározása, hogy az a tiéd lesz”. Az embert teljes mértékben eluraló sóvárgásnak öt ismérve van:

- (1) tudata rendkívüli módon ragaszkodik a saját vagyonhoz;
- (2) tudata minden áron vagyont akar felhalmozni;
- (3) tudata mások értékes dolgainak – vagyonának, stb. – birtoklására vagy megtapasztalására áhítozik;
- (4) irigykedő tudata úgy gondolja, hogy mások bármilyen dolga a sajátja kellene, hogy legyen;
- (5) tudatát a sóvárgás miatt hatalmába kerítette a szegyeletlenség és a megfélemlítés a sóvárgás hibáitól való eltökélt megszabadulásról.

Ha ezen öt tudat bármelyike nincs jelen, tényleges sóvárgásról nem beszélhetünk. *A jóga cselekedetek szintjeiben* az áll, hogy ezt az ötöt mind a tíz erénytelenségre alkalmazni kell.

Egy cselekedet akkor nem kiforrott sóvárgás, amikor a következő vágyakat ébresztitek magatokban:

- (1) a gondolatot, hogy „Milyen csodálatos lenne, ha a ház ura a szolgálómmá válna és a dolgok olyanok lennének, amilyeneknek csak kívánom őket”;
- (2) úgyszintén ilyen gondolatot a feleségével, a gyermekeivel, stb., valamint fizikai tulajdonaival, például étellel, stb. kapcsolatban;
- (3) a gondolatot, hogy „Milyen csodálatos lenne, ha mások szenvedélyektől mentes, tartózkodó, törekvő, tanult és nagylelkű embernek tartanának”;
- (4) a gondolatot, hogy „Milyen csodálatos lenne, ha a királyok és a miniszterek, valamint a Buddha követőinek négy típusa tisztelnének engem, és az étel és a ruha szükségleteimhez hozzájutnék”;
- (5) felfokozva vágyakozásokat arra gondoltok, hogy „Bár születnék istenként és élvezném az öt isteni érzéki tárgyat, és az erőszakos emberek és Vişnu világából a Mások Kisugárzását Szemlélő Istenek mennyei világába [a vágyvilág hat isteni szférájának csúcsára] születnék”; [172]
- (6) felfokozzátok vágyakozásokat a szüeleitek-, a gyermekeitek-, a szolgálóitok és hasonlók-, vagy a vallások gyakorlóinak a javai iránt.

9. Rosszakarat

Az alapok, az észlelés és a mérgező érzelmek ugyanazok, mint a sértő beszéd esetében. A motiváció a vágyakozás olyan dolgok művelése iránt, mint megütni másokat, vagy olyasmit gondolni, hogy „Milyen csodálatos lenne, ha megölnék vagy megkötnék őket, javaikat a természet vagy mások elpusztítanák.”

A véghezvitel a fenti gondolat. A végkifejlet az olyan tetre való eltökéltség vagy elszántság, mint például a verekedés. Továbbá, teljes, ha az alábbi öt beállítottság jelen van, illetőleg nem teljes, ha azok nincsenek jelen. Ez az öt a következő:

- (1) ellenséges beállítottság, amelyet az ártó cselekedet okainak és az azokkal összefüggésben álló jelenségek jellemzőinek tárgyként való kezelése vált ki;

- (2) türelmetlen beállítottság, mivel nem gyakoroljátok a türelmet azokkal szemben, akik ártottak nektek;
- (3) neheztelő beállítottság, amely azon alapul, hogy a haragotok okaira helytelenül folyamatos figyelmet fordítotok és azokat emlékezetben tartjátok;
- (4) gonosz beállítottság, amely így gondolkodik: „Milyen csodás lenne, ha ellenségemet bántalmaznák vagy megölnék”;
- (5) az olyan beállítottság, amely nem érez szégyent a rosszakarata miatt és amely megfeledkezik az ezektől a hibáktól való eltökélt megszabadulásról.

Az egyszerű rosszakarat beállítottságai a következők. Annak pusztá fontolgatása, hogy: „Valaki ártott nekem vagy ártani fog nekem”, majd pedig annak a gondolatnak a felvetése, hogy miként lehetne ártani annak, aki bajt fog okozni vagy bajt okozott. Ez mind rosszakarat. Az egyszerű rosszakarat másik példája a vágy, hogy valaki másnak a családtagjai, javai, erényei, stb. károsodjanak ebben az életében, és az a kívánság, hogy valaki más boldogtalan világba kerülhessen egy elkövetkező életben.

10. Helytelen nézetek

A helytelen nézetek alapjai létező tárgyak. A beállítottság három tényezője közül az észlelés azt jelenti, hogy egy létező tárgy létezésének téves elutasítását igazként észlelitek. A mérgező érzelem a három közül valamelyik. A motiváció a törekvés, hogy egy létező tárgy létezését tagadjátok.

A véghezvitel ennek a beállítottságnak a kezdete. Továbbá, az ilyen véghezvitelnek négy típusa van [173]: az okok-, a következmények-, a végbemenetelek- és a létező dolgok téves elutasításai. Az okok téves elutasítása az olyan elgondolás, hogy nem létezik jó- és rossz viselkedés, stb. A következmények téves elutasítása az olyan elgondolás, hogy ezeknek a viselkedéseknek nincs következményük.

A végbemenetelek téves elutasításának három típusa van:

- (1) A magok elültetése és megőrzése végbemenetelének téves elutasítása az a gondolat, hogy nincsenek apák és anyák.
- (2) A jövés-menés végbemenetelének téves elutasítása az a gondolat, hogy nincsenek megelőző- és elkövetkező életek.
- (3) A születés végbemenetelének téves elutasítása az a gondolat, hogy az élőlények képtelenek saját akaratukból megszületni.

A helytelen nézet véghezvitelének negyedik típusa a létező dolgok téves elutasítása, az a gondolat, hogy arhatok és hasonlók nem léteznek.

A végeredmény a tény, hogy tagadtatok valamit. A kiforrott helytelen nézethez az alábbi öt beállítottság társul:

- (1) zavarodott beállítottság, következményeként annak, hogy a megismerendő tárgyakról nem rendelkeztek pontos ismeretekkel;
- (2) erőszakos beállítottság, következményeként annak, hogy örömet leltek a vétkezésben;
- (3) folyamatosan rossz beállítottság, következményeként annak, hogy nem megfelelő tanításokon elmélkedtek;
- (4) káros beállítottság, következményeként a tévedésen alapuló elutasításnak, amely miatt azt gondoljátok, hogy az adományok, a vallási felajánlások, az égetett felajánlások és a helyes viselkedésmódok értéktelenek;
- (5) az olyan beállítottság, amelyet ezeknek a helytelen nézeteknek a következményeként a szégyentelenség és a megfélemlítés az ezektől a hibáktól való eltökélt megszabadulásról ural.

Ha ez az öt nincs jelen, a helytelen nézet nem kiforrott.

Jóllehet bizonyosan más helytelen nézetek is vannak, mégis csupán ezt nevezzük „helytelen nézet”-nek, mivel valamennyi helytelen nézet között ez a legjelentősebb a tekintetben, hogy az összes erénygyökert lemetszi. Továbbá, ez az a helytelen nézet, amely előmozdítja, hogy minden vétket amire csak kedvetek támad elkövettek.

Ami e tíz erénytelenséget illeti, a tudat három mérgének bármelyikével elkövethettek gyilkosságot, sértő módon beszélhettek, és rosszakaratúak lehettek, a végkifejlethez azonban az ellenséges érzület felkeltése szükséges. A tudat három mérgének bármelyikével lophattok, élhettek helytelen szexuális életet, sóvároghattok, a végkifejlethez azonban a ragaszkodás szükséges. A hazugság, a megosztó beszéd és a haszontalan fecsegés a tudat három mérgének bármelyikével művelhető és ezek által a végkifejlet is elérhető. Helytelen nézetre a tudat három mérge közül bármelyik ösztönözhet, ám a végkifejletet kizárólag a zavarodottság mozdítja elő. [174]

E tízet tekintve a szándékok cselekedetek (skt. *karma*), viszont nem cselekvés-ösvények (skt. *karma-patha*). A test és a beszéd hét erénytelen cselekedete nem puszta cselekedet, hanem egyben cselekvés-ösvény, mivel a test és a beszéd a szándékos tevékenység alapja. A tudat három erénytelensége – a sóvárgás és így tovább –, cselekvés-ösvény, de nem cselekvés.

(ii) Mértékbeli különbségek

A mértékbeli különbségek magyarázatának két része van:

1. A tíz erénytelen cselekvés-ösvény súlya
2. A súlyos cselekedetek ismertetőjeleinek rövid kifejtése

(a') A tíz erénytelen cselekvés-ösvény súlya

Tíz okból válik egy cselekedet súlyossá. A példaként szolgáló ölés esetében ezek a következők. Az ölés *beállítottság miatt súlyos cselekedete* a tudat három mérgének heves megnyilvánulásával kerül elkövetésre.

Az ölés, amely a *véghezvitele miatt súlyos*, magába foglalja:

- (1) az ölést, amelyet abban élvezetet találó tudattal követnek el és a már elkövetett-, a most elkövetésre kerülő- vagy a jövőben elkövetni szándékozott gyilkosságban való gyönyörködést;
- (2) a belemerülést ebbe a cselekedetbe, ugyanerre mások rábírását, valamint ennek dicséretét;
- (3) az olyan tudattal való elkövetést, amelyet meglegedettséggel tölt el az ilyesfajta dolgok látványa, valamint a tettet megelőző hosszú fontolgatást és előkészületet;
- (4) a folyamatosan és nagy igyekezettel történő elkövetést, illetőleg valamennyi esetben nagyszámú gyilkosság véghezvitelét;
- (5) az áldozat halálra kínzását;
- (6) az olyan gyilkosságot, amely előtt az áldozatot megfélemlítéssel megengedhetetlen cselekedetek elkövetésére kényszerítik;
- (7) gyenge, szenvedő, vagy kiszolgáltatott áldozat megölését, miközben jajveszékél vagy szájalomra méltóan könyörög.

Az ölés *az ellenszer hiánya miatt súlyos* az alábbi esetekben:

- (1) az előírásokat nem veszik figyelembe a mindennapok során;
- (2) új holdkor, illetőleg a hónap nyolcadik, tizennegyedik, vagy tizenötödik napján nem tesznek egy napos fogadalmat; alkalmanként nem vagytok nagylelkűek, nem gyűjtitek az erényeket, nem beszéltek a tanításról, nem fejezitek ki hódolatotok, nem álltok fel, amikor tiszteletre méltó ember jelenik meg előttetek, nem teszitek össze tenyereiteket nagyrabecsülésekként jeleként vagy mély tiszteletetek kinyilvánításaként;

- (3) időről-időre nem szégyenkeztek, nem érzitek feszélyezve magatokat, vagy nem gyakoroltok megbánást;
 (4) sem a világi ragaszkodástól való megszabadulásnak, sem a tanítás világos ismeretének szintjét nem érték el.

Az ölés, amely az *eltévelyedés miatt súlyos*, valamilyen helytelen nézet elfogadásával történik. [175] Például vannak, akik állatáldozatokat bemutatók eszméire hivatkozva vallási meggyőződésből ölnek. Úgy gondolják, hogy nem követnek el hibát, ha haszonállatokat mészárolnak le, mivel ezeket a Minden Lény Ura számukra teremtette.

Az ölés az *alapja miatt súlyos*, ha egy nagy állat, egy ember, egy magzat, a szülők, a nagynéni vagy nagybácsi, vagy például egy guru, közeli barát, egy tanítvány, egy bódhiszattva, egy arhat, vagy egy *pratyekabuddha* életének kioltására irányul. Szintén az alapja miatt minősül súlyosnak az ölés, amikor tudván, hogy *tathāgatát* nem ölhettek meg, ártó szándékkal egy buddha vérét fakasztjátok.

Az olyan ölés, amely eme öt ok ellentéteivel kerül elkövetésre, könnyűnek minősül. Tudnotok kell, hogy a többi kilenc erénytelen cselekedet súlyossága az öléséhez hasonló, kivételt képeznek az alapok, amelyek a következők. Alapja miatt minősül súlyosnak a lopás, ha sokat vagy jó dolgokat tulajdonítotok el, vagy miután félrevezettétek azokat, akik benneteket megbíznak, meglopjátok őket; vagy az egyszerűen, elszegényedetten, vagy lemondásban élőkötől, vagy buddhista gyakorlótól vesztek el dolgokat; vagy tanítványok, arhatok, *pratyekabuddhák*, a közösség, illetőleg a *stűpák* vagyonát tulajdonítjátok el.

A helytelen szexuális cselekedet az alapja miatt minősül súlyosnak, ha olyanokkal történik a nemi érintkezés, akikkel nem megengedett a közösülés, nevezetesen a saját szülőanyáttal, annak hozzátartozóival, közeli barátaitok feleségeivel, apáccal, próbaidős apáccal, vagy nőnemű papnövendékekkel. A nem megfelelő testrészeket illetően a helytelen szexuális cselekedet az alapja miatt súlyosnak minősül az orális közösülés esetében. Nem megfelelő az időpont, ha a nemi aktus egynapos fogadalmát tartó személlyel, idejének végén tartó állapotos nővel, vagy beteggel történik. Nem megfelelő hely egy *stűpa* környezete vagy egy vallási közösség területe.

A hazugság az alapja miatt minősül súlyosnak, ha a hamis állítás sokféle céllal a becsapás vagy a megtévesztés szándékával történik; amikor valótlan dolgot állítotok azoknak, akik segítettek nektek, a szüleitektől a jó embereken és a jó barátokon át a buddháig; valamint az a hazugság, amely a három súlyos tett – az ölés, a lopás és a helytelen szexuális cselekedet – közül egyet vagy többet előidéz. Az

olyan hazugság, amelyet a közösség megosztása céljából követnek el, mindegyik közül a legsúlyosabb. [176]

A megosztó beszéd az alapja miatt minősül súlyosnak, ha hosszú idő óta barátságban állók, tanítók, szülők, szülők és gyermekeik között, vagy közösségen belül szít ellentétet; valamint az olyan megosztó beszéd, amely a három súlyos testi cselekedetet előidéz.

A sértő beszéd az alapja miatt minősül súlyosnak, amikor a sértő szavak a szülők és hasonlók, vagy egy guruhoz hasonló személy felé hangzanak el; amikor a sértés során valótlanságok, illetőleg a valóságot elferdítő hazugságok hangzanak el; amikor nyílt szidalmazás, kritika vagy szemrehányás történik.

A haszontalan fecsegés az alapja miatt a következő esetekben minősül súlyosnak. A három másik erénytelen szóbeli cselekedetnek – a hazugságnak, stb. – mint haszontalan fecsegésnek a súlya megegyezik a fent említettekkel. További, az alapjuk miatt súlyosnak minősülő haszontalan fecsegések azok, amelyek küzdelemre, akadékoskodásra, vitára és megosztásra irányuló esztelen szavakat használnak; a nem-buddhista művek olvasása a ragaszkodás érzésével; valamint a szülők, a rokonok-, illetőleg a guru kinevetése, kigúnyolása vagy a velük nem megfelelő módon történő társalgás.

A sóvárgás az alapja miatt minősül súlyosnak, ha a közösség és a *stüpák* számára készült felajánlásokra vágyakoztok; a saját jó tulajdonságaitoktól eltelve azt kívánjátok, hogy királyokból és hasonlók-ból, illetőleg vallási közösségeitek művelt tagjaiból hasznot húzhattatok és ismereteitekre tekintettel alkalmazzanak benneteket.

A rosszakarat az alapja miatt minősül súlyosnak, ha közvetlenül a szülők, a rokonok, a guruk és olyanok ellen irányul, akik minden gyanú felett állnak, akik szegények, szenvedők, szájalomra méltóak, és akik bár megbántottak titeket, őszintén beismerték cselekedetüket.

A helytelen nézet az alapja miatt minősül súlyosnak a sarkalatos vallási tantételek elutasítása esetén (ez minden más helytelen nézetnél súlyosabbnak minősül), illetőleg súlyosnak minősül az a nézet, hogy a világon nincsenek sem a valósághoz közel kerülő arhatok, sem olyanok, akik a valóságba már beléptek. Meg kell értenetek, hogy e helytelen nézetek ellentétei könnyűnek minősülnek.

*A jóga cselekedetek szintjeiben az áll, hogy a tettek hat módon válnak súlyossá:*³⁹⁶

- (1) hozzáidomulással – a cselekedeteket a tudat három mérgének heves megnyilvánulásai vagy azok hiánya motiválja;

- (2) hozzászoktatással – akár az erényes, akár az erénytelen cselekedeteket hosszú időn át gyakran elkövetve megszokjátok azokat és azonosultok velük; [177]
- (3) a természetüknek megfelelően – a három testi és a négy szóbeli cselekedet közül a megelőző mindig súlyosabb, mint az utána következő, a tudat három cselekedete esetében viszont az utóbbiak súlyosabbak az előttük lévőknél;
- (4) az alapok által – az olyan cselekedetek révén, amelyek segítségére vannak vagy ártnak a Buddhának, a tanításnak, a közösségnek és a guruknak;
- (5) az összeférhetetlen tényezők fenntartásával – egész életek során maradéktalanul számoljátok fel az erénytelen cselekedeteket és ne csak egyszer műveljétek az erényt;
- (6) a nem kívánt tényezők gyökeres kiirtásával – ahhoz, hogy minden erénytelenséget eltávolítsatok, szabaduljatok meg a ragaszkodástól és műveljétek az erényes tetteket.

A *Baráti levél*ben ez áll:³⁹⁷

Az erényes és az erénytelen cselekedetek öt fajtája
 A folytonosságból, a rögeszméből és az ellenség hiányából fakad,
 Az erény szilárd megalapozói pedig
 Sokfélék; ezek között az áll: törekedj az erény művelésére.

E szerint öt típus van, mivel „Az erény szilárd megalapozói” feloszthatók az erényes megalapozókra – ilyen például a Három Ékkő –, és azokra a megalapozókra, akik támogatásokról gondoskodnak, mint például a szüleitek.

(b') A súlyos cselekedetek ismertetőjeleinek rövid kifejtése

A súlyos cselekedeteket négyféleképpen magyarázzuk: az érintett-, az alap-, a tárgyak- és a beállítottság szemszögeiből.

(1') Súlyosság az érintettet illetően

A Három Ékkő-, a guruk-, a gurukhoz hasonló-, a szülők és hasonló felé irányuló cselekedetek súlyosak, mivel még ha nincsenek is velük foglalkozó heves gondolataitok, ha csupán kis mértékben ártotok nekik vagy segítitek őket, akkor is az azt követő vétség vagy érdem hatalmas. Továbbá, *A kiváló tanítás ébren tartása* kijelenti:³⁹⁸

Még ha csupán valami csekélységet is tulajdonítasz el a Buddhától, a tanítástól vagy a közösségtől, a vétséged hatalmas lesz. Azonban, ha felajánlasz az ellopotthoz hasonló, de annál nagyobb dolgot, akkor a Buddha és a tanítás meglopásából származó karmadat megtisztítod. Mindazonáltal a közösség meglopásából származó karma

az érintett jelentősége miatt a következmény megtapasztalása nélkül nem tisztítható meg.

Ha olyasvalamit lopsz el, ami a közösség életbemaradásához elengedhetetlenül szükséges, egy hatalmas pokolba zuhanva születesz újjá. [178] Ha az élet fenntartásához nem elengedhetetlenül szükséges dolgot lopsz el, abban a pokolban születesz újjá, amelyet a Könyörtelen Pokol – például a Nagy Fekete Sötétség Pokla – vesz körül.

Különösképpen azok, akik nem tartják be a rájuk vonatkozó erkölcsi előírásokat, ha a közösség dolgait használják – akár egyetlen virágszirmot, egy szál virágot vagy egy szelet gyümölcsöt –, hatalmas pokolban születhetnek újjá. Hosszú idő elteltével talán megszabadulhatnak ettől a pokoltól, ám ezután száraz, kietlen pusztaságban, kezek vagy lábak nélküli állatként, esetleg olyan vak éhező szellemként születnek újjá, amelynek szintén hiányoznak a kezei vagy a lábai. Sok-sok éven át kell ezt a szenvedést megtapasztalniuk. *A Nap lényegiség sūtra* (*Sūrya-garbha-sūtra*) ehhez hasonló hatalmas veszélyeket említ.

Mi több, a Buddha arra figyelmeztetett, hogy egyetlen olyan dolog sem használható saját célra, amelyet a közösségnek vagy egy szerzetesnek ajánlottak fel; még akár egy virágszál sem. Továbbá, ezek nem ajándékozhatók családban élőknek és egy családban élő azt nem használhatja. Ez szintén hatalmas vétség. *A Nap lényegiség sūtra* így beszél:³⁹⁹

Jobban tennék, ha inkább a saját végtagjaikat vágnák le
Éles borotvával,
Mint hogy családban élőknek adják azt,
Amit a szellemi közösségnek ajánlottak fel.

Jobban tennék, ha vasrögöt ennének
Melyből lángoló tűznyelvek csapnak ki,
Mint hogy közösségen kívül állókként
Olyan dolgokat használjanak, amelyek onnan származnak.

Jobban tennék, ha akkora tüzet gyújtánának,
Mint a Meru hegy, és azt ennék,
Mint hogy a családban élők
A közösség dolgait használják.

Jobb lenne, ha beleiket kiforgatnák,
S ha karóba húznák őket,
Mint hogy a családban élők
A közösség dolgait használják.

Jobban tennék, ha izzón parázsló
Házba lépnének,
Mint hogy a családban élők akár egyetlen éjszakát töltsenek
A közösség szálláshelyén.

A közösségen belül a bódhiszattvák mind az erényes, mind az erénytelen cselekedetek különösen jelentős érintettjei. Az *erős hit töretlen növelésének pecsétje sūtra* (*Śraddhā-balādhānāvātāra-mudrā-sūtra*)⁴⁰⁰ állítása szerint mérhetetlenül nagyobb vétség haraggal hátat fordítani egy bódhiszattvának, mondván: „Én nem nézem ezt a gonosz személyt”, mint haragvón a tíz irány valamennyi élőlényét sötét börtönbe zárni. [179] Majd pedig kijelenti:⁴⁰¹ egy bódhiszattva lenézése mérhetetlenül nagyobb vétség, mint Jambudvīpa valamennyi élőlénye tulajdonának ellopása. Azonkívül megemlíti, hogy ha valaki rosszakarattal vagy haraggal tekint a mahajānāban gyönyörűségét lelő bódhiszattvára és barátságtalanul beszél hozzá, mérhetetlenül nagyobb vétséget követ el, mint aki annyi *stūpát* rombol le vagy éget fel, ahány homokszem van a Gangeszben.

Továbbá, *A biztos és a bizonytalan végzetekkel elköteleződés pecsétje sūtra* (*Niyatāniyata-mudrāvātāra-sūtra*) azt mondja:⁴⁰² aki szilárd hittel tekint egy (a mahajānāban gyönyörűségét lelő) bódhiszattvára, és tiszta hittel akar felnézni rá, az dicsérően nyilatkozik róla. Ez a személy mérhetetlenül nagyobb érdemet halmozhat fel, mint aki szeretettel saját szeméit adja a tíz irányban lévő valamennyi szemét elvesztett élőlénynek, őket a börtönükből kiszabadítja és megerősíti valamennyiüket Brahmā egyetemes birodalmának áldásában.

A végső béke varázsa sūtrában (*Praśānta-viniścaya-prātihārya-sūtra*)⁴⁰³ szintén az áll, hogy aki akár csak a legkisebb akadályt is gördíti egy bódhiszattva erényes cselekedetének útjába, amikor az egy állatnak maroknyi eledelt kínál, mérhetetlenül nagyobb vétket követ el, mint aki Jambudvīpa valamennyi élőlényét megöli, vagy valamennyiük tulajdonát ellopja. Ezeket tehát vegyétek nagyon komolyan.

(2') Súlyosság az alapot illetően

Bár egy kis darab vas lesüllyed a víz mélyére, ugyanebből az anyagból egy nagy edény fennmarad a víz tetején. Hasonlóképpen, a Buddha azt mondta: a vétkek aszerint, hogy azokat ismeretekkel nem rendelkezők vagy ismeretekkel rendelkezők követték el, súlyosak vagy könnyűek lehetnek. A *Nagy végső nirvāṇa sūtra* ennek értelmét a következőképpen magyarázza:⁴⁰⁴

Ahogy egy légy fennakad az orr váladékán és onnan képtelen megszabadulni, ugyanúgy a tudatlanok önmagukat még az apró hiányosságoktól sem tudják megszabadítani. Továbbá, képtelenek erényes cselekedeteket végrehajtani, mivel nem gyakorolják a megbánást. De még ha korábban erényes cselekedeteket is hajtottak

vége, azokat vétkekkel szennyezik be, mivel eltitkolják a hibáikat. Ezért, azok az okok, amelyek a jelen életükben valamely érénytelenységük következményének megtapasztalását eredményezik, hatalmas szenvedés okaivá alakultak, és igen zord pokol megtapasztalásának okaivá válnak. [180]

Mindez olyan, mint amikor egy maroknyi sót kevés vízbe téve a víz ihatatlanná válik, vagy amikor valaki egy aranypénzt kölcsön kap, és azt nem fizetvén vissza, elmerül az adósságban és a szenvedésben.

Továbbá, még a következmények jelenleg könnyű okai is öt módon pokollá érlelődhetnek: ha valaki tudatlan, érénygyökere csekély, súlyos vétkeket követett el, nem mutatott megbánást és nem végzett tisztító gyakorlatot, valamint nem fogott hozzá az érények műveléséhez.

Ezért a Buddha azt mondja: az érénytelenység könnyűnek minősül az értelmesek esetében, akik beismerik korábban elkövetett érénytelen cselekedeteiket, nem rejtegetik vétkeiket és korábbi érénytelen tetteik ellenszereként érényes cselekedeteket hajtanak végre. Az érénytelen ségek azok esetében súlyosak, akik csak színlelik, hogy ismeretekkel rendelkeznek és nem művelik a felsorolt cselekedeteket, sőt még le is becsülik azokat, valamint tudatosan érénytelen tetteket követnek el.

Az *Ékkövek halma sūtra* (*Ratna-rāsi-sūtra*)⁴⁰⁵ beszámol egy bódhiszattváról, aki lemondva családfőként eltöltött életéről, kezében kevés vajjal átítatott gyertyabélt tartott egy *stūpával* szemben. Az ebből felhalmozott érdemet [a sūtra] összeveti azzal, mintha az univerzum három milliárd világrendszerének valamennyi élőlénye – akik mind beléptek a mahāyānába, és akik mind univerzális királyi hatalommal rendelkeznek –, külön-külön felajánlást tenne a Buddha *stūpájának*, óceányi méretű vajlámpásokkal, melyek kanóca akkora, mint a Meru hegy. Megállapítja, hogy még ez is csak az előbb említett érdemnek a század részét tenné ki. Itt a beállítottság – a megvilágosodásra irányuló szándék – és az érintett – a *stūpa* – nem különböznek egymástól, viszont jelentős különbség van a felajánlott tárgyban. Mindazonáltal, ez egy szemléletes példája az alap [a fogadalom] szemszögéből tekintett súlyosságnak. Tovább követve e szakaszban az érvelés fonalát, egyértelmű, hogy ami az ösvény művelését illeti, a fogadalomra nem támaszkodók, a fogadalommal rendelkezők, illetőleg a fogadalmat tett személyeken belül az egy-, kettő-, vagy három fogadalommal rendelkezők közül az utóbbiak gyorsabb haladást érnek el, mint az előbbieik. Úgyszintén világos, hogy például, amikor a családban élő emberek

a nagylelkűséget gyakorolják, közöttük a létrehozott erénygyökereik ereje tekintetében a különbség hatalmas lesz. Ez a különbség abból adódik, hogy a gyakorlatot fogadalom – például egynapos fogadalom – birtokában, vagy fogadalomtétel nélkül végzik. [181]

Az *erkölcsi fegyelem hibájának legyőzése sūtra* (*Duḥśīla-nigraha-sūtra*)⁴⁰⁶ egy szerzetesről beszél, aki nem tartotta be az erkölcsi fegyelem szabályát, mégis a bölcs zászlajával [szerzetesi köntössel] fedte a testét.⁴⁰⁷ Az erénytelenség, amelyet egy ilyen szerzetes magára zúdít, amikor akár csak egyetlen napig élvezzi, amit egy támogató hittel adott neki, sokkalta hatalmasabb, mint amely az olyan embert terheli, aki a tíz erénytelenséget több mint száz éven keresztül folyamatosan felhalmozza. A Buddha azt mondja ez a vétkezés súlyosságának egy esete az alap szemszögéből.

Úgyszintén *A fegyelmi szabályzat magyarázata* szól azokról, akiknek az erkölcsi fegyelme hibás és azokról, akiknek az erkölcsi fegyelme meglazult:⁴⁰⁸

Akiknek erkölcsi fegyelme hibás,
Vagy akik nem korlátozzák kellőképp önmagukat,
Azok jobban tennék, ha lángolón izzó vasrögöt ennének,
Ahelyett, hogy körzetük alamizsnáját fogyasztanák.

A Drága Tanítómester, Drom-tön-pa egyik észrevétele, hogy ha a tanításhoz kapcsolódó vétkeket összevetjük a tíz erénytelenség vétkeivel, akkor az utóbbiak jelentéktelenek. Úgy tűnik, itt erről van szó.

(3') Súlyosság a tárgyakat illetően

Az élőlényeknek adott ajándékok közül a tanítás ajándéka jóval magasabb rendű az anyagi dolgok ajándékozásánál. A buddháknak tett felajánlások közül a gyakorlás felajánlása jóval magasabb rendű az anyagi dolgok felajánlásainál. E példák alapján a többit is megértitek.

(4') Súlyosság a beállítottságot illetően

Az *Ékkövek halma sūtra* megemlíti,⁴⁰⁹ hogy ha a három milliárd világrendszer univerzumának minden élőlénye külön-külön a Buddhának akkora *stūpát* készítené, mint a Meru hegy, és minden élőlény minden cselekedetével tíz millió világkorszakon át kinyilvánítaná felé a tiszteletét, akkor ehhez képest még sokkalta nagyobb érdem származik abból, ha egy bódhiszattva a mindentudás elérésének vágyával csupán egyetlen szál virágot ejt egy *stūpa* elé. Ennek alapján megértitek, hogy az érdemfelhalmozás mértéke az eltérő beállítottságok szerint különböző, attól függően, hogy magasabb- vagy alacsonyabb

rendű célokról van szó, illetőleg saját magatokra vagy mások érdekeire összpontosítotok. Nagyságrendbeli különbség van még a beállítottság ereje vagy gyengesége szempontjából a között, hogy az rövidebb- vagy hosszabb ideig érvényesül, stb.

Ami a helytelen cselekedeteket illeti, a szilárd, hosszabb ideig érvényesülő, mérgező érzelmekkel teli beállítottságok hatása jelentősebb, közöttük is különösen hatalmas erejű a gyűlölet. *A bódhiszattva cselekedetek művelésében ez áll:*⁴¹⁰

Ezer világekorszakon át felhalmozott
Nagylelkűséget, a *sugatáknak* tett felajánlásokat
És bármilyen üdvös cselekedetet elsöpör [182]
A harag egyetlen pillanata.

Továbbá, a szellemi közösség, és még inkább a győzedelmes gyermekei iránt megnyilvánuló harag rendkívül súlyos. Az *Összpontosítók királyi sūtra* ezt mondja:⁴¹¹

Amikor az emberek rosszindulattal viseltetnek egymás iránt,
Tanulmányaik és erkölcsi előírásaik nem védhetik meg őket a következményektől,
Nem védi meg őket az összpontosítás és a magányba vonulás sem,
És nem védi meg őket a nagylelkűség és a buddháknak tett felajánlás sem.

A bódhiszattva cselekedetek művelése kijelenti:⁴¹²

Ha ártó gondolatokat táplálsz magadban
Egy győzedelmes fia, egy jótevő iránt,
Ahány gondolatod volt, annyi világekorszakon át
Maradsz pokollakó. Ekként mondta a Bölcs.

(iii) A következmények magyarázata

(a') Megérlelt következmények

Mind a tíz cselekvés-ösvény a tudat háromféle – csekély, közepes és nagy – erővel megnyilvánuló három mérgére, mint alapra támaszkodik. Ezért minden cselekedetnek három megérlelt következménye van. *A jóga cselekedetek szintjeiben*⁴¹³ az áll, hogy a tíz erénytelenség – az ölés, és így tovább – mindegyikének nagy erejű változata által a poklokba születtek újjá, a tíz erénytelenség mindegyikének közepes erejű változata által éhező szellemként, a tíz erénytelenség mindegyikének csekély erejű változata által állatként születtek újjá. A *Tíz szint sūtra* szerint a csekély- és a közepes fokozatok következményei az előbbiek fordítottja.

(b') Okkal összhangban álló következmények

Még ha boldogtalan világokból is születtek újjá emberi lényként [az erénytelen cselekedetek következményeit akkor is meg kell tapasztalnotok] a következőképp:

- [az ölés okával összhangban álló következményként] rövid életet;
- [a lopás következményeként] az anyagi eszközök hiányát;
- [a helytelen szexuális cselekedet következményeként] féktelen házastársat;
- [a hazugság következményeként] temérdek rágalmat;
- [a megosztó beszéd következményeként] barátságok elvesztését;
- [a durva beszéd következményeként] bántó szavakat;
- [a haszontalan fecsegés következményeként] a mondandótok iránt mások részéről megnyilvánuló érdektelenséget;
- [a sóvárgás, a rosszakarat és a hibás nézetek következményeként] sorrendben: a ragaszkodás-, az ellenszenv- és a zavarodottság túlsúlyát.

Az *Igazat beszélő fejezete*,⁴¹⁴ és a *Tíz szint sūtra* egyaránt megállapítja, hogy valamennyi erénytelenségnek két következménye van. Állításuk szerint, még ha emberi lényként is születtek újjá:

- [az ölés következményeként] életek rövid lesz és számos betegséggel súlyosbított;
- [a lopás következményeként] kevés anyagi eszközötök lesz, amivel pedig rendelkeztek, azon osztoznotok kell másokkal;
- [a helytelen szexuális cselekedet következményeként] segítőtársaitok kicsapongók vagy megbízhatatlanok lesznek, házastársatok pedig veszekedni fog veletek;
- [a hazugság következményeként] mások súlyos rágalmakkal illetnek és becsapnak benneteket;
- [a megosztó beszéd következményeként] segítőtitek nem működnek együtt veletek és modortalanul viselkednek;
- [a durva beszéd következményeként] kellemetlen, békétlen beszédek kell elviselnetek; [183]
- [a haszontalan fecsegés következményeként] szavaitokat nem méltányolják vagy azok érthetetlenek lesznek, magabiztoságotok megrendül;
- [a sóvárgás következményeként] hatalmas ragaszkodást éreztek és elégedetlenek lesztek;

[a rosszakarat következményeként] kedvezőtlen dolgokra buk-
kantsatok vagy nem találtok rá a kedvező dolgokra, valamint
másoknak bajt okoztok, vagy mások ártanak nektek;
[a helytelen nézet következményeként] hibás nézeteket képvisel-
tek és félrevezettek másokat.

A korábbi guruk megerősítik, hogy az öléshez, stb. vonzódásokotok
esetén, még ha egyszer emberként is születtek újjá, számíthattok az
okkal összhangban álló viselkedésbeli következményekre, valamint
az imént említett, okkal összhangban álló megtapasztalandó követ-
kezményekre.

(c') **Környezeti következmények**

Az ölés erénytelen cselekedetéből a külső környezetben az olyan dol-
goknak, mint az ételnek és az itálnak, a gyógyszereknek és a gyümöl-
csöknek csak csekély hatásuk lesz, következmény nélkül maradnak,
alig lesz erejük, vagy nehezen emészthetőségük miatt betegségre
vezetnek. Ennélfogva a legtöbb élőlény még azelőtt meghal, hogy
várható élettartamát kitöltené. A lopás környezeti következményei
a kevés termés, a termés rossz minősége és elváltozása vagy részle-
ges tönkremenetele, a tikkasztó szárazság vagy a mindent elárasztó
felhőszakadás. A helytelen szexuális cselekedet környezeti követ-
kezményei, hogy olyan helyen kell élni, ahol fekália és vizelet, iszap,
mocsok, tisztátalan dolgok, temérdek gonoszság bűze, szenvedés és
kellemetlenség van.

A hazugság környezeti következményei, hogy bármilyen munkát
is végeztek a földeken vagy csónakokban, azoknak nem lesz foganat-
ja; munkásaitok között nem lesz egyetértés és többségük félrevezet
benneteket; bártortalanok lesztek és számos okotok lesz a félelemre.
A megosztó beszéd környezeti következményei, hogy göröngyös,
sziklás, egyenetlen helyen kell élnetek, amelyen nehéz haladni; bártortalanok
lesztek és számos okotok lesz a félelemre. A durva beszéd
környezeti következményei, hogy olyan helyen kell élnetek, amely
teli van farönkökkel, tüskékkel, hatalmas sziklával, éles kövekkel és
számtalan törött téglával, ahol nincsenek vízesések, tavak vagy víz-
tárolók; ez a hely kérges, szürke, sivár, sós, terméketlen és értékte-
len, emellett veszélyes állatok lakják; [184] és számos okotok lesz a
félelemre. A haszontalan fecsegés környezeti következményei, hogy
olyan helyen kell élnetek, ahol a gyümölcsfák nem hoznak termést,
vagy rossz időben vagy nem megfelelő időben teremnek, az éretlen
érettnek tűnik, a gyökérzet erőtlen, a fa rövid életű, nincsenek kényel-
mes parkok, ligetek, tavak; és számos okotok lesz a félelemre.

A sóvárgás környezeti következményei, hogy a kiváló dolgok megromlanak és értéküket veszítik minden évben, minden évszakban és hónapban, sőt még egy napon belül is, és nem gyarapodnak. A rosszakarát környezeti következményei, hogy ott kell élnetek, ahol járványokra, sebesülésekre és fertőző betegségekre lehet számítani; ahol veszekednek és vitázni kell ellenséges sokadalommal; ezen a helyen oroszlánok, tigrisek és hasonlók, mérges kígyók, skorpiók, temérdek világító bogár, ártó *yakšák*, rablók és hasonlók lesznek. A hibás nézetek környezeti következményei, hogy olyan környezetben lesztek, ahol a javak legjobb és legfőbb forrásai eltűnnek; ahol tisztátalan dolgok a legtisztábbnak tűnnek fel, ahol a szenvedés áldásnak látszik, és ahol nem lesz otthonotok, védelmezőtök vagy menedéketek.

(b) Erényes cselekedetek és következményeik

(i) Erényes cselekedetek

A *jóga cselekedetek szintjeiben* az áll, hogy az erényes tettek közé azoknak a testi cselekedetei tartoznak, akik helytelenítik az ölés-, a lopás- és a helytelen szexuális viselkedés vétségeit és erényes beállítottságúak. Emellett véghezvitték az erénytelen cselekedetek elkövetésétől önmaguk megfelelő módon történő távoltartását és ezt a távoltartást a végkifejletig folytatták. Megállapítja, hogy ugyanez elmondható a négy szóbeli cselekedetről és a tudat három cselekedetéről, a különbség itt csak annyi, hogy a „testi cselekedetek” a „szóbeli cselekedetek”-kel és a „tudat cselekedetei”-vel helyettesítendőek.

Ezért tehát mind a tíz cselekedetre alkalmazzátok az alapok-, a beállítottság-, a véghezvitel- és a végkifejlet szempontjait. Mindennek illusztrálására az öléssel felhagyás ösvényének példája szolgál. [185] Az öléssel felhagyás alapja egy másik élőlény. A beállítottság, hogy belátjátok az ölés hátrányát és szeretnétek felhagyni vele. A véghezvitel a cselekedet, hogy a megfelelő módon távol tartjátok magatokat az öléstől. A végkifejlet pedig a megfelelő módon történő távoltartás testi cselekedete. A többit is így módon értelmezzétek.

(ii) Az erényes cselekedetek következményei

A következményeknek három típusa van: a megérlelt-, az okkal összhangban álló- és a környezeti következmények. A megérlelt következmény, hogy a vágyvilágba emberként vagy istenként születtek, illetőleg a csekély-, a közepes- és a nagy erejű erényes cselekedeteknek megfelelően istenként a két felsőbb világba. Az okkal összhangban álló-, valamint a környezeti feltételek az erénytelen cselekedeteknél elmondottak ellentétei.

A *Tíz szint sūtrában* az áll,⁴¹⁵ hogy akik ezt a tizet a létforgatagtól való félelem érzésével, de [a nagy] együttérzés nélkül művelik, ám követik mások szavait, azok elnyerik a *śrāvaka* gyümölcsöt. Vannak, akikben nem munkálkodik [a nagy] együttérzés, illetőleg másoktól függetlenek és szeretnének buddhává válni. Ha ők a függésben keltekezés megértésén keresztül gyakorolják a tíz erényes cselekedetet, akkor elérik a *pratyekabuddha* szintjét. Akik ezt a tizet szélesre tárt szemlélettel [a nagy] együttérzésen, az ügyes eszközökön és a buzgón törekvő imádságokon keresztül úgy művelik, hogy egyetlen élőlényt sem hagynak el, és egy buddha hatalmas és fenséges bölcsességére összpontosítanak, azok elérik a bódhiszattva- és az összes tökéletesség szintjét. Ha ezeket a cselekedeteket nagyon sokszor, minden alkalmat megragadva gyakorolják, elnyerik egy buddha valamennyi tulajdonságát.

Ekként tehát elmagyaráztam a tíz cselekedet-ösvény két fajtáját a következményeik szempontjából. Mindent, ami más szövegekben nem világos, *A jóga cselekedetek szintjei* és a *Meghatározások gyűjteménye* által értelmezett jelentéseknek megfelelően magyaráztam el.

(c) A karma egyéb felosztásainak bemutatása

A karma egyéb felosztásainak bemutatása két részben történik:

1. Az előrevetítő- és a beteljesítő karma közti különbség
2. Karma, amelynek következményét bizonyosan vagy valószínűleg megtapasztaljátok

(i) Az előrevetítő- és a beteljesítő karma közti különbség

Míg az a karma, amely boldog világba történő újjászületést vetít előre erényes, és az a karma, amely boldogtalan világba történő újjászületést vetít előre erénytelen, ez a bizonyosság nem mondható el a beteljesítő karmáról. [186] Erénytelen cselekedetek a boldog világokban is teremthetnek olyan következményeket, mint a végtagok, újjak vagy az érzékelő szervek hiánya; valamint okozhatnak kellemetlen bőrszint, rövid életet, sokféle betegséget és nélkülözést. Továbbá, erényes cselekedetek még állatoknak és éhező szellemeknek is teremthetnek tökéletes jólétet.

Ily módon az előrevetítés és a beteljesítés közötti összefüggésnek négy oldala van. Az erényes előrevetítő karma következményeként élők között vannak, akik az erényes beteljesítő karma következményét, és vannak, akik az erénytelen beteljesítő karma következményét tapasztalják. Az erénytelen előrevetítő karma következményeként élők között vannak, akik az erénytelen beteljesítő karma következ-

ményét, és vannak, akik az erényes beteljesítő karma következményét tapasztalják. Asaṅga az *Ismeretek összefoglalásában* (*Abhidharma-samuccaya*) ezt mondja:⁴¹⁶

Meg kell értened, hogy az erényes és az erénytelen cselekedetek előrevetítik és okozzák a boldog világokba és a boldogtalan világokba születést. Az előrevetítő karma előrevetíti a megvalósulást. A beteljesítő karma pedig az, amely által egy újjászületésben megtapasztalod azt, amit akartál, vagy amit nem akartál.

Az *Ismeretek tárháza* elmagyarázza, hogy egyetlen cselekedet egyetlen újjászületést vetít előre, nem vetít előre több újjászületést. Számos beteljesítő cselekedet van, ám számos előrevetítő cselekedet nem egyetlen testet vetít előre. Az *Ismeretek tárházában* ez áll:⁴¹⁷

Egy előrevetítés egy újjászületés;
A beteljesítést előidézőkből pedig sok van.

Az *Ismeretek összefoglalása* ezt mondja:⁴¹⁸

Van olyan karma, amely esetében egyetlen cselekedet egyetlen testet vetít előre. Van olyan karma, amely esetében egyetlen cselekedet sok testet vetít előre. Van olyan karma, amely esetében sok cselekedet egyetlen testet vetít előre. Van olyan karma, amely esetében sok cselekedet sok testet vetít előre.

A kommentár elmagyarázza Asaṅga négy karmatípusát. Sorrendben: egy cselekedet egyetlen pillanata csupán egyetlen életbeérés magját táplálja; ez a cselekedet több életbeérés magját táplálja; egy cselekedet több pillanata újra és újra csupán egyetlen test magját táplálja; és számos kölcsönösen összefüggő cselekedet egymást követő életek számos testének magjait táplálja.

(ii) Karma, amelynek következményét bizonyosan vagy valószínűleg megtapasztaljátok

A jóga cselekedetek szintjei ezt mondja:⁴¹⁹

A karma, amelynek következményét bizonyosan meg fogod tapasztalni az, amit tudatosan követtél el és felhalmoztál. A karma, amelynek következményét nem biztos, hogy megtapasztalod, amit tudatosan követtél el, de nem halmoztál fel. [187]

Ugyanez a szöveg elmagyarázza az elkövetett karma és a felhalmozott karma közti különbséget:⁴²⁰

Melyik karma az, amelyet elkövettél? Egy cselekedet, amelyet elgondoltál, vagy amelyet tudatosan akár a testeddel, akár szóban mozgásba hozol.

A folytatás:

A karma, amelyet felhalmoztál, nem foglalja magába a cselekedetek következő tíz típusát: amit álmodban követted el, amiről nincs tudomásod, amit nem tudatosan tettél, amit erőtllenül vagy nem folyamatosan tettél, amit tévedésből tettél, amit figyelmetlenségből tettél, amit akaratlanul tettél, az erkölcsi értelemben semleges cselekedetet, amit megbánással megsemmisítettél, és amit ellenszer alkalmazásával megsemmisítettél.

A karma, amelyet felhalmoztál, azok a cselekedetek, amelyek közé nem tartozik ez a tíz cselekvéstípus. A karma, amelyet nem halmoztál fel, ez a fenti tíz cselekvéstípus.

A *Meghatározások gyűjteménye*⁴²¹ az elkövetett karma és a felhalmozott karma közti lehetőségek négy változatát mutatja be. Az ölés karmáját, amelyet elkövettek, de nem halmoztatok fel, a következő esetek szemléltetik: nem tudatosan tettétek; álmodokban tettétek; nem szándékosan tettétek; mások kényszerítésének hatására, ellenállást tanúsítva tettétek; csupán egyszer tettétek, aztán megbántátok; hatását nagy mértékben mérsékelte azáltal, hogy miután átláttátok a hibáit, legyőztétek ölés utáni vágyakozásokat és az ölés feladására fogadalmat tettétek; magját a világi ragaszkodástól való tartózkodás eszközével még a beérése előtt meggyengítettétek; valamint magját a megszüntetés világ feletti ösvényével ténylegesen megsemmisítettétek.

Az ölés karmáját, amit felhalmoztatok, de nem követtetek el, a következő eset szemlélteti: hosszú időn át tanulmányoztátok és kutattátok, hogy miként ölhetek meg egy élőlényt, de végül nem öltétek meg. Az ölés karmáját, amelyet elkövettek és felhalmoztatok, minden olyan eset szemlélteti, amely nem tartozik az előbbi kettőbe. Az ölés karmája, amit nem követtetek el és nem halmoztatok fel, mindaz, amit az előző három változat nem foglal magába.

Ennek megfelelően értelmeztétek a lopástól a haszontalan fecsegésig az erénytelen cselekedeteket. A tudat három erénytelen cselekedetére nem alkalmazható a második változat. [188] Az első változaton belül pedig a tudatnak nincsenek olyan cselekedetei, amelyek nem szándékosan kerülnek elkövetésre, sem olyanok, amelyek elkövetésére mások kényszerítenek.

Ami a következmény megtapasztalását illeti az idő szempontjából, a karmikus következmények biztos megtapasztalásának három típusa van: itt és most megtapasztaljátok; újjászületéseteket követően tapasztaljátok meg; más időben kerülnek megtapasztalásra.

A karma, amely itt és most kerül megtapasztalásra, a cselekedetek olyan következménye, amely ugyanabban az életben érik be, amelyben a cselekedetet elkövették. A jóga cselekedetek szintjei ennek a karmának nyolc típusát említi:

- (1) erénytelen cselekedetek, amelyeket a testetekkel, anyagi eszközeitekkel és létfenntartásokkal való túlzott törődés [ragaszkodás] beállítottságával [követtetek el];
- (2) erényes cselekedetek, amelyeket ezekkel nem törődő beállítottsággal [műveltetek];
- (3) hasonlóképpen, [erénytelen cselekedetek, amelyeket] az élőlények felé megnyilvánuló nagyfokú rosszakarattal [követtetek el];
- (4) [erényes cselekedetek, amelyeket] mély együttérzéssel és segíteni akarással [műveltetek];
- (5) [erénytelen cselekedetek, amelyeket] a Három Ékkővel, a gurukkal és hasonlókkal szemben megnyilvánuló hatalmas ellenszenvvel [követtetek el];
- (6) [erényes cselekedetek, amelyeket] az ezekben vetett mély hittel és meggyőződéssel [műveltetek];
- (7) erénytelen cselekedetek, amelyeket gyűlölettel teli beállítottsággal a titeket segítőkkel – például a szüleitekkel és a guruitokkal – szemben [követtetek el], valamint az a beállítottság, hogy ne viszonzátok, amit értetek tettek;
- (8) erényes cselekedetek [művelése, amelyeket] az erőteljes vágy motivál, hogy viszonzátok a nektek nyújtott segítséget.

A karma, amely az újjászületést követően kerül megtapasztalásra, a cselekedetek olyan következménye, amelyet a második [azaz a következő] életben fogtok megtapasztalni. A karma, amely egy másik időpontban kerül megtapasztalásra, a cselekedetek olyan következménye, amely a harmadik, vagy egy következő élet során érik be.

Annak a módja, ahogyan a tudatfolyamatban létező számos éretnyes és erénytelen karma beérik, a következő:

- (1) Elsőként a legsúlyosabb karma érik be;
- (2) Ha egyformán súlyosak, az a karma érik be először, amelyik a halál pillanatában megnyilvánul.
- (3) Ha ez is egyforma, elsőként az a karma érik be, amelyhez a leginkább hozzászoktatok.
- (4) Ha ez is egyforma, az a karma érik be korábban, amelyet előbb követtetek el.

Ahogy az *ismeretek tárházának önkomentárja* idézi:⁴²²

Ami pedig a létforgatagot okozó cselekedeteket illeti,
 Vannak súlyosak, vannak közeliiek,
 Vannak, amelyekhez hozzászoktál, és vannak, amelyeket korábban
 követtél el.
 Közülük a megelőző érik be először.

2' Elmélkedés a karmán és annak következményein részletesen

Bizonyos, hogy a tíz erénytelen cselekedet elhagyása által kiváló testre és tudatra tesztek szert. Ha minden tekintetben értékes testet és tudatot sikerül létrehoznotok, akkor semmi másra nem mérhetően meggyorsíthatjátok az ösvény művelését. [189] Törekedjétek tehát az ilyen életre.

a" A beérések jellemzői

Nyolc beérés van: tökéletes élettartam, tökéletes szín, tökéletes leszármazás, tökéletes befolyás, bizalomkeltő szavak, a kiváló képességek hírneve, férfiként születés és erő birtoklása. A *tökéletes élettartam* azt jelenti, hogy egy előző életből származó erényes előrevetítő karma hosszú életet vetít előre és az előrevetített hosszú életet leéltetik. A *tökéletes szín* szép színnel és formával megáldott kiváló testet jelent, amelyre kellemes ránézni, mivel érzékszervei épek⁴²³ az arányai pedig elragadóak. A *tökéletes leszármazás* olyan jó családba születést jelent, amelyet nagybecsülés övez és hírnevet szerzett a világban. A *tökéletes befolyás* az anyagi eszközök bőségét, a közeli társak, azaz a hozzátartozók és a segítők sokaságát jelenti. A *bizalomkeltő szavak* azt jelenti, hogy a lények egyetértenek azzal amit mondtok, mivel méltóak vagytok a bizalomra, sem fizikai értelemben, sem szavakkal nem tévesztetek meg másokat, és valamennyi vitát hitelesen tanúsítotok. A *kiváló képességek hírneve* a lények sokaságának tiszteletét jelenti, mivel hírnevetek és bölcsességetek, a magabiztos nagylelkűségetek és a jó tulajdonságaitok, például a kitartásotok miatt lelkes fogadtatásra talál. A *férfiként születés* alatt a férfi nemi szervekkel rendelkezést értjük. Az *erő birtoklása* azt jelenti, hogy a megelőző karma kényszerítő ereje miatt kevés természetesen megnyilvánuló ártalom tapasztalható, nincs betegség, és a jelen élet körülményeiből hatalmas lelkesedés fakad.

Továbbá, az első, a tökéletes élettartam, a valamelyik boldog világban létezés. A második, a tökéletes szín, a test. A harmadik, a tökéletes leszármazás, a születés. A negyedik, a tökéletes befolyás, az anyagi források és a segítők. Az ötödik, a bizalomkeltő szavak, a tekintély a világban. A hatodik, a kiváló képességek hírneve, az ezek alapján

való ismertség. A hetedik, a férfiként születés, a valamennyi jó tulajdonsággal rendelkezés. A nyolcadik, az erő birtoklása, a tevékenységekben megmutatkozó tehetség.

b" A beérések következményei

A beéréseknek nyolc következménye van:

1) A tökéletes élettartam következménye, hogy önmagatok és mások jóllétén hosszú időn át munkálkodva sok erényes karmát halmozhattok fel. [190]

2) A tökéletes szín következménye, hogy pusztá látványotok a tanítványoknak örömet okoz, ezért körétek gyűlnek, aztán figyelni kezdik a szavaitokat és követik útmutatásaitokat.

3) A tökéletes leszármazás következménye, hogy az emberek kételkedés nélkül követik útmutatásaitokat.

4) A tökéletes befolyás következménye, hogy a nagylelkűség [adakozás] által egybegyűjtitek az élőlényeket, majd pedig megérlelitek őket.

5) A bizalomkeltő szavak következménye, hogy a jóindulatú beszéd, az eltökélt viselkedés, valamint a tanítványaitokéval megegyező célotok segítségével egybegyűjtitek az élőlényeket, majd pedig megérlelitek őket.

6) A kiváló képességek hírnevének a következménye, hogy mivel segítitek és támogatjátok mások tevékenységeit, segítőkészségeketek viszonzják és azonnal meghallgatják útmutatásaitokat.

7) A férfiként születés következménye, hogy az összes jó tulajdonsághoz szükséges képesség birtokosaivá váltok, a törekvés és az erőfeszítés révén az összes ügyes tevékenységre alkalmasak lesztek és rendelkezni fogtok a megismerés tárgyait megkülönböztető széleskörű bölcsességgel. Továbbá, nem lesznek félelmeitek a gyülekezetekben, nem készítenek meghátrálásra benneteket és nem gördítenek akadályokat az utatokba, akár együtt vagytok az összes élőlényel, akár beszéltek hozzájuk vagy velük együtt élvezitek az anyagi javakat, akár elvonulásban tartózkodtok.

8) Az erővel rendelkezés következménye, hogy mivel a saját jóllétetekből és a mások jóllétéből nem ábrándultok ki, és az ezek iránt megnyilvánuló hatalmas lelkesedéseitek szilárd marad, elnyeritek az éleslátás erejét, majd pedig gyorsan szert tesztek a különleges képességekre.⁴²⁴

c" A beérések okai

A beéréseknek nyolc oka van:

1) A tökéletes élettartam oka, hogy nem ártotok az élőlényeknek, valamint az erőszakmentes beállítottságotok. Továbbá, azt mondják:

Azáltal, hogy kiszabadítod a veszthelyükhöz közeledőket,
Életet adsz másoknak
S felhagysz az élőlények bántalmazásával,
Hosszú életre teszel szert.

A betegről való gondoskodás,
Az orvos által adott gyógyszer révén,
S ha az élőlényeket nem bántalmazod botokkal,
Nem dobálsz sárral és hasonlókkal, elkerülsz a betegséget.

2) A tökéletes szín oka, hogy fényt adsz, például vajmécsest és új öltözéket. Továbbá, azt mondják:

Aki segítőkész,
Aki ékszereket adományoz, az kiváló testi formát nyer.
A féltékenység hiányának következménye
Úgy mondják, a jó szerencse.

3) A tökéletes leszármazás oka, hogy mindennek előtt legyőzitek büszkeségeteket, majd pedig kifejezitek hódolatotokat, stb. a guruk és hasonlók iránt, illetve tiszteltek másokat, még akkor is, ha ők az alkalmazottaitok. [191]

4) A tökéletes befolyás oka, hogy ételt, ruhát, stb. ajándékoztok mindazoknak, akik hozzátok folyamodnak, még akkor is, amikor nem kérnek tőletek; felajánljátok szolgálataitokat; adkoztok azoknak, akik szenvednek és azoknak, akik jó tulajdonságokkal rendelkeznek, viszont javaik nincsenek.

5) A bizalomkeltő szavak oka, hogy felhagytok a beszéd négy erénytelenségével.

6) A kiváló képességek hírnevének oka, hogy könyörgő imákat mondtok a jó tulajdonságok jövőbeni megvalósulásáért, felajánlásokat tesztek a Három Ékkőnek és felajánlásokat tesztek a szülőknek, a *śrāvákáknak*, a *pratyekabuddháknak*, a rendfőnöknek, a mestereknek és a guruknak.

7) A férfiként születés oka a gyönyörködés a férfiúi jellegzetességekben, valamint a női dolgok csodálatának hiánya és ezek hátrányainak felismerése, mindazok lelkesedésének csillapítása, akik női testben kívánnak újjászületni, és azok megsegítése, akiket férfi szervüktől meg fognak fosztani.

8) Az erővel rendelkezés oka a mások által megvalósíthatatlan cselekedetek véghezvitele, részvétel mindenben, amit közreműködéseikkel meg lehet tenni, valamint étel és ital adományozása.

Ha ez a nyolc ok a három okkal [tisztá beállítottsággal, tiszta alkalmazással és tiszta érintettel] teljes, beérésük rendkívüli lesz. A három ok közül a tiszta beállítottságnak két fajtája van: önmagára irányuló és másokra irányuló. A két önmagára irányuló tiszta beállítottság:

- (1) a felülmúlhatatlan megvilágosodás okainak létrehozása céljából felajánlja az erényeket, de nem reméli a beérést;
- (2) szívből fakadó hatalmas erő, amely valóra váltja az okokat.

A két másokra irányuló tiszta beállítottság:

- (1) a tanítást követő látván a nála jobb-, vele egyforma- vagy a hozzá képest gyengébb gyakorlókat, felhagy a féltékenységgel, a versenyszellemmel és a lekicsinyléssel, és kifejezi irántuk érzett nagybecsülését;
- (2) még ha a fentiekre nem is képes, akkor is minden nap többször belátja, hogy így kell tennie.

A tiszta alkalmazásnak két fajtája van: önmagára irányuló és másokra irányuló. Az önmagára irányuló tiszta alkalmazás azt jelenti, hogy hosszú időn át megszakítás nélkül, hatalmas erővel az erényeket gyakoroljátok. A másokra irányuló tiszta alkalmazás azokra vonatkozik, akik nem tettek fogadalmat, de más kötelezettségeket vállaltak; bíztassátok az ilyen kötelezettségvállalókat, hogy örömeiket leljék tevékenységükben, hogy folytassák munkájukat és ne hagyjanak fel vele. Úgynevezett tiszta földről beszélünk, mert e kettő – a beállítottság és az alkalmazás – földhöz hasonlít, amelyben végrehajtják mindazt, ami sok és jó. [192]

Ezt a hármat egy kommentár alapján magyaráztam el, amely kiégészíti az Asaṅga által a *Bódhiszattva szintek*ben elmondottakat.

JEGYZETEK

373. AK: 4.66b-d; P5590: 121.4.8.
374. *Vinaya-vibhaṅga* (*Lung rnam 'byed*), P1032: 149.3.3-4.
375. *Sāgara-nāga-rāja-paripṛcchā*, P820: 114.1.6-7, 115.4.1-3.
376. *Madhyamakāvatāra*: 2.7; P5262: 100.5.1-2, a *Daśa-bhūmika-sūtra* összefoglalása, Vaidya 1960c: 15-16; P761: 250.5.4-251.3.4. A teljes fejezet az erkölccsel foglalkozik.
377. *Kṣitigarbha-sūtra*, Vaidya 1960c: 11; P905: 94.2.6-94.3.1.
378. Az első kategória szó szerinti fordítása: „alap”, jóllehet világos, hogy a cselekvés tárgyára vonatkozik, vagyis arra a személyre vagy tárgyra, akinek a cselekedetet szánják. A harmadik kategória a véghezvitel, amely a cselekvés tényleges elkövetését jelenti.
379. *Yoga-caryā-bhūmi*, P5536: 254.2.5.
380. A végkifejlet megvalósulásához az áldozatnak előbb kell meghalnia, mint a gyilkosnak, ahogyan azt Congkhapa a szövegben meg is említi.
381. Amikor Congkhapa azt mondja: „ténylegesen nincs vétkezés”, akkor arra utal, hogy nem teljes az áthágás annak valamennyi tényezője tekintetében. A cselekedet az elkövetőre nézve természetesen negatív következményekkel jár.
382. AK: 4.72ab; P5590: 121.5.4.
383. *Yoga-caryā-bhūmi-nirṇaya-saṃgraha*, P5539: 289.4.6.
384. Uo.: P5539: 290.4.2.
385. *Daśākuśala-karma-patha-nirdeśa*, P5678: 232.3.5-6. (A cselekvés tíz erényes ösvényének magyarázata), P5678: 232.3.8-232.4.1 (megegyezik a P5416: 226.3.4-5-tel).
386. E szavak a *Daśākuśala-karma-patha-nirdeśāban* találhatóak (P5678: 232.3.7-8.), melyeket Congkhapa többnyire a Nagy Tekintéllyel (Atīśa, *jo bo chen po*) nyilatkozta ki.
387. *Daśākuśala-karma-patha-nirdeśa*, P5678: 232.3.5-6.
388. Uo. P5678: 232.3.7.
389. *Yoga-caryā-bhūmi-nirṇaya-saṃgraha*, P5539: 289.4.7.
390. Ez az AK: 4.74; P5591: 211.2.5-6.-ot kifejtő AKbh más szavakkal.
391. *Yoga-caryā-bhūmi-nirṇaya-saṃgraha*, P5539: 290.4.6.
392. Az AK: 4.74; P5591: 209.1.4. kifejtése az AKbh-ban.
393. Uo. az AK: 4.78; P5591: 209.1.2. kifejtése.
394. *Yoga-caryā-bhūmi-nirṇaya-saṃgraha*, P5539: 289.5.3.
395. Uo.; P5539; 289.5.4.
396. *Yoga-caryā-bhūmi* (*Sa'i dngos gzhi*), P5536: 255.5.1-2.
397. *Suhyī-lekha*: 42; P5682, 236.2.7-8.
398. *Sad-dharmānusmṛty-upasthāna*, P953: 123.1.7-123.2.1.
399. *Ārya-sūrya-garbhā-nāma-vaipulya-sūtra*, P923: 234.4.7-234.5.2.
400. Ez az *Ārya-sraddhā-balādhānāvātāra-mudrā-nāma-mahāyāna-sūtra* más szavakkal. Idézi Vaidya 1960b: 51; P5336: 207.4.3-8.

401. Uo., Vaidya 1960b: 52; P5336: 207.4.8-208.2.7.
402. *Ārya-niyatāniyata-gati-mudrāvātāra-nāma-mahāyāna-sūtra* P868 szerint; a *Niyatāniyatāvātāra-mudrā-sūtra* Bendall és Rouse (1971: 89) szerint. Ez a Vaidya 1960b: 52; P5336: 208.1.4-6. által idézett rész más szavakkal.
403. *Ārya-praśānta-viniścaya-prātihārya-samādhi-nāma-mahāyāna-sūtra*, P797: 45.4.6 -7. Id. Vaidya 1960b: 50.
404. Ez nem a '*Phags pa yongs su mya ngan las 'das pa chen po'i mdo*ból van, P787.
405. *Ārya-ratna-rāsi-nāma-mahāyāna-sūtra*, Vaidya 1960b: 165. Nem található a *Ratna-kūṭa* tibeti változatának 45. fejezetében.
406. *Buddha-piṭaka-duḥśīla-nigrāhi-nāma-mahāyāna-sūtra*, P886: 61.3.4-5.
407. Tibetiül itt a „szertzesi köntös” *drang srong gi rgyal mtshan*, ami szó szerint „a bölcs győzelmi zászlója”.
408. *Vinaya-vibhaṅga (Lung rnam 'byed)*, P1032: 1.4.4-5.
409. *Ratna-rāsi-sūtra*, Vaidya 1960b: 165. Nem található a *Ratna-kūṭa* tibeti változatának 45. fejezetében.
410. BCA: 6.1; P5272: 250.3.8-250.4.1.
411. SR: 35.52; P795: 14.1.3-14.3.4.
412. BCA: 1.34; P5272: 245.4.5-6.
413. Ebben a részben Congkhapa a *Sa'i dngos gzhi* kifejezést használja a *Yoga-caryā-bhūmi* nyitófejezetére.
414. *Satyaka-parivarta*, P813: 252.4.6-252.5.8, 253.1.1-6. A szóhasználat itt más.
415. *Daśa-bhūmika-sūtra*, Vaidya 1960c: 21-28; P761: 251.3.1-251.4.2.
416. *Abhidharma-samuccaya*, P5550: 257.1.2-4.
417. AK: 4.95ab; P5590: 122.2.4-5.
418. *Abhidharma-samuccaya*, P5550: 257.1.4-5.
419. *Yoga-caryā-bhūmi*, P5536: 256.3.8-256.4.1.
420. Uo., P5536: 256.3.4-7.
421. Vs, P5539: 292.3.8-292.4.8.
422. Ez a rész az AKbh, P5591: 220.4.3-8. más szavakkal. Idézi még Atiśa a *Karma-vibhaṅga-nāmāban*, P5356: 56.2.3.
423. A szabadsággal és lehetőséggel teljes értékes emberi életről szóló hetedik fejezetben Congkhapa meghatározza mit jelent a nem teljes körű érzékszervekkel rendelkezés. Eszerint: „hiányoznak a végtagok, fülek, és így tovább.”
424. A hat különleges képesség (*mngon shes, abhijñā*): isteni szem/ tisztánlátás, isteni fül/ tisztán hallás, mások gondolatának ismerete, emlékezés a megelőző életekre, csodálatos erő, valamint a hatodik, a szennyezettségek eltávolításának tudása, ami csak a megszabaduláskor érhető el. Az első ötöt a nem buddhista iskolák is elfogadják.

